

Robert A. Vrbnjak

Na nišanu

Ja bezrazložno širim optimizam.

U ova dužnička vremena, ni kriv ni dužan, ja sam taj koji bezrazložno širi optimizam.

Tako me opisao onaj, jedan, stručnjak za aktualna zbivanja. Po cijele dane sjedi na terasi kafića, čita novine, upija vijesti i promatra koga će zaskočiti. Bježim od takvih kao vrag od križa – ovisnika o informacijama: crna kronika, politika, ekonomija, sport... – ništa im ne promiče, sve prate, u sve su upućeni, o svemu bi debatirali. Ali ja se ne dam, nisam odavdje, nisam ovdje, ne odzdravljam i ne pozdravljam, ponekad, doduše rijetko, čak se i uspijem provući neopažen. Danas opet nisam. Kada me ugledao, okrenuo se prema meni i stao pokazivati na članak.

– Zamislite susjed, do šezdesetpete ćemo morati rintati! Pa kako da se mladi zaposle kad starudija ne smije u mirovinu?

– Nikako – odvratio sam i ubrzao. To je jedini način s takvima, produžiti bez zastajkivanja.

– Baš tako. Nikako! S posla na groblje! – viknuo je za mnom, ali ja sam već bio na drugoj strani ulice, sakriven suncobranima Husine slastičarnice, hitao u sigurnost sobe razmišljajući o mirovini.

O mirovini?! S koliko ću i kako ću? U mirovinu? Ma tko bi mi je dao? Pa ja već godinama ne radim ništa. Zapravo radim, održavam red u glavi, usisavam sjećanja, brišem prašinu misli, kraj poslu se ne nazire, a ništa od toga nemam, ni staža ni novaca, samo neki osjećaj unutarnjeg reda i čistoće. Rintam kao konj, ali ipak jednom mjesečno moram do Zavoda za zapošljavanje da mi udare pečat u radnu knjižicu. Jer tko sam, što sam? Tek jedan od tristotine i šezdeset tisuća nezaposlenih.

– Za sad ništa. Ako bude kakvih poslova, nazvat ćemo – svaki put veli ona službenica i nikad ne nazove. Pa i da hoće, ne bi mogla kad sam joj dao krivi broj telefona. Ma što će mi posao, imam ga i previše u glavi. Zahvaljujem, uzimam knjižicu, izlazim.

– Vidimo se za mjesec dana.

Hodam, mislim, dobro je, još kad bih se i ostalih uspijevao riješiti tako jednostavno kao nje. Neljubaznih vozača, pričljivih prodavača, radoznalih susjeda, zadirivanja, unošenja u lice, zapitkivanja.

– Lijepo vrijeme. Hoće li za vikend kiša?

Šutim, nadam se, pustit će me na miru kad vide da mi se fućka za njih i vremensku prognozu, ali vraga će me pustiti. Tek tada im postajem interesantan. Kad vide da ne reagiram. Jer svatko bi normalan reagirao i svakog normalnog zanima kakvo će vrijeme biti za vikend. Po toj logici ja očigledno nisam normalan. Pročitao sam davno, dok sam još čitao, u novinama članak o *energetskim*

vampirima. Tada mi se to činilo kao malo vjerojatna teorija, sada, kako godine prolaze, uviđam da većinu ljudi i nije moguće opisati drukčije nego kao energetske vampire. Zato ih i izbjegavam, nisam više mlad, ne prštim od energije, pa još kad mi je netko pije. Jedva uspostavim balans, dovedem se u kakvu-takvu ravnotežu i naletim na takvog ili taj naleti na mene, jer me već duže drži na nišanu. Zbogom energijo, zaboravi balans. Vodim kod kuće detaljan popis svih onih s kojima, u ovoj fazi života, kontakt jednostavno ne mogu izbjeći – na listi ima susjeda, maminih doktora, iscjelitelja, instruktora, pekara, mesara, dimnjačara, šalterskih službenica, dugonogih medicinskih sestara, sveukupno oko stotinjak ljudi. U stupce pokraj imena upisujem koliko je koja od tih osoba opasna po mene i moju energetske stabilnost. Svi su opasni, ali od svih najopasniji je upravo onaj tip s terase kafića. Već nakon pola minute provedene u njegovoj blizini svi moji životni i energetske resursi svedeni su na minimum. Osjećam se potpuno isisan. Riječ je, očigledno, o energetskom vampiru najviše kategorije s vrlo perfidnim sistemom zapitkivanja.

– A kako vaša mama? Da, da, tumor na mozgu, ma nemojte... – uvijek kreće s pitanjima o mami, pa onda kao slučajno, uđe u politiku i ekonomiju, da vidi što ja, naprimjer, mislim o stanju u školstvu, inozemnom dugu ili poskupljenju benzina. Kako takvom vampiru objasniti da ja već odavno ne mislim ništa ni o kome i ne mislim ni o čemu? Da sam očistio tavan u glavi do te mjere da mi ni jedna misao koja bi njega mogla zanimati nije preostala. A kako ga najčešće ne mogu izbjeći, prisiljen sam davati potpuno besmislene odgovore ili, isto kao sa službenicom Zavoda i ostalima, sa spiska, jednostavno lagati i izmišljati. Nisam ja lažov, niti je moja narav takva, već je ovaj svijet takav, lažljiv i zaobilazan, ja mu se samo nastojim prilagoditi zaobilazeći sve i svakoga, a posebno njega i njemu slične. Zbog njih izbjegavam prolaziti trgom, osjećam se kao divljač za vrijeme

sezona lova, završit ću u kotlu, svi oko mene su krvopije, energetski lovci, a ja meta na ciljniku – endemski primjerak koji čeka metak pijanog lovca – eto, sad znate tko sam ja.

***

Posljednjih dana od kad mi se uspio prikrasti na ulici, živim u strahu. Uperio mi je zgužvane, tri put prožvakane novine u leđa i počeo pričati o prijateljstvu. Ne znam zbog čega baš o prijateljstvu, sigurno je poslije tog benignog uvoda naučenog iz rubrike *Lifestyle i zanimljivosti* namjeravao prijeći na ozbiljnije dnevno političke teme i rasprave. Naklapao je o tome kako su prijatelji i prijateljstvo jako važni, a ja sam potvrđivao, pa me odjednom ulovila panika jer sam pomislio: *A što ako to što mi drži upereno u leđa nisu novine, nego je pištolj? Da me tu ubije, nitko ne bi ni primijetio!* te sam se ustrtario i stao osvrutati, tražeći načina kako da spasim živu glavu. Kad je skrenuo pogled, potrčao sam kao da me ganja stotinu vragova i uskočio u autobus koji je vozio nemam pojma kud ni kamo, samo znam da su me poslije izbacili na nekakvoj livadi jer nisam imao novaca za kartu. Noć sam proveo sakriven u šumi, ispod stabla, razmišljajući o prijateljstvu. Zar je prijateljstvo doista toliko važno? I nisam došao do odgovora iz razloga što prijatelja nemam. Ženu sam imao, tri mjeseca, dva dana, šest sati i trideset minuta, duže nije izdržala, ali prijatelja nemam. Ili možda imam, samo ne znam je li mi to baš *prijatelj* ili je tek istomišljenik. Zove se Rale i uživa povlasticu, da je jedino ljudsko biće kojem sam dao pravi broj telefona. Ponekad iskoristi tu svoju povlasticu pa me nazove i pita: *Jesi za malo akcije?* To je naša šifra, znak da se spremim i pod okriljem noći odem do njega, a kad dođem, onda sjednemo u kuhinju i gulimo krumpire. O čemu je riječ? Rale je otkrio kako je guljenje

krumpira izvrstan oblik autoterapije. On to već neko vrijeme prakticira, a ja tek od nedavno. Otkrio je, kad je bezvoljan, kad mu je svega dosta, jedino ga krumpir spašava. Izvadi iz vreće pet, šest najdebljih pa ih guli. *To je tako smirujuće*, kaže i utonut u interakciju s plodom, prati oštricu, promatra to spiralno, gotovo bolno odvajanje kore razmišljajući o životu kao o velikom krumpiru, neuhvatljivom gomolju koji mu cijelo vrijeme pokušava iskliznuti iz ruku – odstranjuje tako koru života s njega nadajući se samo da jednog dana neće završiti kao ona – u košu za otpatke.

U mladosti, gubio sam vrijeme po raznim organizacijama, sektama, klubovima, sad sam još jedino pripadnik bratstva koje njeguje kult krumpira, tajnog društva kojeg smo Rale i ja jedini članovi. Gulimo ih tako u tišini, pa kad završimo, on me pogleda i važno kaže. – Krumpir je filozofija. – ili: – Život je krumpir.

A zoru dočekamo kao dva šišmiša umrtvljena silnim količinama pomfrita s majonezom, od koje poslije dobijemo prišteve, i gledajući Youtube spotove iz sedamdesetih.

– Jer ova muzika danas je takav jedan proljev, da ne povjeruješ!

Da, Rale je moj prijatelj.

***

Mamu su zadržali u bolnici. Morao sam im dati broj telefona, jer se svaki čas može očekivati ono najgore.

Nisam oka sklopio. Cijelu sam noć zurio u strop iščekujući da zazvoni.

Pokušavao sam razmišljati o njoj, ali jednostavno nije išlo. I ono malo misli što je ostalo u meni, vrtjelo se oko vampira s terase kafića. Zbog čega je rekao da ja bezrazložno širim optimizam?

Kakav optimizam?! Je li to nekakva okrutna šala? Pa ja uopće nisam optimističan, dapače, vrlo sam depresivna osoba i od kad znam za sebe nešto ne valja. Ili da budem precizniji u vlastitom opisu, ja nisam ni optimističan ni pesimističan, ja samo znam što očekivati.

Ne, optimizam sigurno ne širim, ali neću se više njime zabrinjavati.

Mama će u najboljem slučaju živjeti još dan, dva. Samo je pitanje trenutka, rekao je doktor.

Ne radim, novaca nemam, živim od njene penzije, nema mi druge, moram nešto izmisliti.

Ljude ni vijesti iz zemlje i svijeta već odavno ne trebam, ali bez hrane još uvijek ne ide.

Nisam sklon novim trendovima, ali odlučio sam, počet ću prakticirati vježbe gledanja u Sunce, onako kako onaj indijac Hira Ratan Manek naučava. Dopustit ću svjetlosti da uđe u moj život, svakog dana postepeno povećavajući vrijeme vježbanja za deset sekundi. Trajat će neko vrijeme, ali kad jednog dana postignem taj nivo da neću više morati jesti, to znači da neću morati ni izlaziti, odlaziti do dućana, prolaziti ulicom, pozdravljati, odgovarati na pitanja. Isto tako ni odlaziti do Zavoda za zapošljavanje. Što će mi, nek' me brišu iz evidencije! Neću više morati ništa. Postat ću potpuno samodostatan i energetske neovisan. Zatvoren u kuću, samo ću zuriti u sunce i piti kišnicu. Postat ću ono što sam oduvijek htio biti: sam u svemiru!

A ako mi takvo stanje vrhunske izolacije i savršenog sklada slučajno dosadi, uvijek mogu prošetati trgovom, energetskim krvopijama pred nosom, a poslije, kad se spusti noć, otići do Raleta guliti krumpire.

Nebo u ormaru

Vino, pivo, ljuta. Konobar, klinka koja bi, pa ne bi i ti, anonimus, pao na psiho testu. Deset kuna, prazna čaša i vječita dvojba – otići ili ostati?

Odlaziš.

Poslije, u sobi koju smiješ koristiti dok se gazda Franc ne vrati iz toplica gdje se trenutno rehabilitira jer mu je u lovu na prepelice pijani kolega lovac propucao nogu – film *Život je lijep*. Repriza reprize, konc logori, holokaust i Benigni – blekast i pomalo dosadan. Sigurno bi bio dinamičniji da je umjesto Benignija glavnu ulogu igrao Jean Claude Van Damme.

Odustaješ.

Mijenjaš program. Pa opet. I tako do tri ujutro. Kao da ti se radi o glavi, kao da ta opsesivna radnja predstavlja doslovno još jedini izbor koji ti se nudi u ovom svijetu *beskrajnih mogućnosti*. Imaš zapanjujuću slobodu - slobodan si promjeniti program! Samo, nije se lako nositi s tolikom slobodom. Naravno, nije, ali ako ništa, barem imaš osjećaj da vladaš situacijom.

Spavaš s daljinskim u ruci.

A jutro je tek još jedno ukočeno jutro i jutro je glavobolja, tableta i nervozna ulica koja ti se ne raduje, kao uostalom ni ti njoj.

Kišobran, naravno, nemaš! Poslužuješ se jednim ženskim, ostavljenim ispred ulaza u dućan. Tvoj je cilj ona velika ružna zgrada, moraš samo izvaditi neke dokumente, čas posla. Krećeš u ono što gazda Franc zove: *lov na dokumente*.

Uspinješ se stubištem praćen jatom birokratskih moljaca, krivudaš hodnicima omamljen mirisom dotrajalih parketa i arhiviranih fascikala. Drugi kat, soba broj pet. Tvoj sretan broj! Ili možda ipak nije, jer nisi pravo ni otvorio vrata a već te napao red kapitalac! I to kakav? *Ajme!* Ima u njemu deset metara i proteže se od šaltera pa do kraja čekaonice. Kao ona zmijurina iz *Anakonde, treći dio!* Šokiran pokušavaš uteći, ali red je brži – razjapljuje čeljust, uvlači te u sebe. Što bi gazda Franc učinio u tvojoj situaciji? Zamolio svetog Huberta, zaštitnika lovaca za pomoć? Pripucao iz sačmarice? Ti stojiš prepušten sudbini; sada si tek broj s izgužvanog papirića, zalogaj, progutan, nula si na kvadrat. I opet ta vječita dvojba: otići ili ostati? Pitanje izbora, pitanje smisla, središnje pitanje ove priče i cijelog tvog jebenog života. *Otići ili ostati?* Imaš li mogućnost izbora? *Želiš li ili ne želiš te dokumente?* *Želiš.* Pa čekaj onda! Kako ostali tako i ti! Masiraš sljepoočnice, dišeš na škrge, uvjeravaš se, *Život je lijep!* Miješaš kavu plastičnom žličicom pet puta u jednom, pet puta u drugom smjeru, zapitkuješ, cmoljiš, osjećaš se kao krivo zalijepljena taksena marka. U neko doba, kisela složbenica sa spuštenim dupetom i

podočnjacima do brade saopćava da je sada stanka, marena, *Dodite poslije*, kaže i zatvara ti prozorčić pred nosom – o luzeru, tek sad uviđaš da nisi taj koji *lovi dokumente* – od lovca si postao lovina, dokumenti sada progone tebe.

Bježiš u susjednu sobu, ali i tu ih je gomila. Čekaš, a glava ti puca, pozadinski, mutno, kao da nije tvoja već iznajmljena, kao da ti je par brojeva premala. Ni *Život je lijep* ti više ne pomaže, jer kako može biti lijep u ovom logoru papirologije, okružen bodljikavom žicom nepotpune dokumentacije, neplaćenih upravnih pristojbi i neljubaznih službenika?

Matija Bečković je to lijepo rekao: *Nigdje čovjek nije toliko malen kao pred šalterom i nigdje mali ljudi nisu veći nego li iza njega.*

Time je sve rečeno.

Malo poslije, već si u zgradi MUP – a. Druga institucija, a sve ostalo isto: procedura, gužva, red i glavobolja. Plus što te još sa zidova oblijepljenih plakatima promatraju nasmiješeni policajci. Grozno! Nasmijani panduri? Otkad to? Nije li murija samo pendrek i batina? *A ne ne*, uvjeravaju te ovi manekeni s plakata, to više nije onaj stari represivni aparat, ovo je nova, učinkovita, suvremena policija. *Bravo, bravo*, ceriš se, a red ni makac. Kuknjava, zatvoreni prozori, virusi; neki penzić ispred tebe hropće kao da će svaki čas odapeti. *Odlično*, misliš, *jedan manje*, ali pokazuje se da je stari žilaviji no što izgleda. I već ste kao sardine u

konzervi kada se unutra nagurava još i mama s troje klinčadije. Nije ih imala kome povjeriti na čuvanje, objašnjava i moljaka da je puste preko reda, jer samo mora predati neke dokumente. Svi se slažu, ti se jedini ne slažeš. Zapravo, nitko se ne slaže, ali ti jedini pokazuješ svoje neslaganje. *Ne može, stanite tamo na kraj i čekajte kao ostali*, kažeš zauzimajući se tako za cjelovitost i kompaktnost reda ali nailaziš samo na osudu prisutnih. Odjednom, svi su se urotili protiv tebe, samo što te ne privedu, izopćuju te, ograđuju nevidljivim krugom prijezira. *Pa kakav si ti to čovjek? Sram te bilo i stid! Ne voliš djecu!* I naravno, opet nemaš izbora, crveniš, pokrivaš se ušima, a dječurlija, kao navijena, cupkaju i cikću, šmrcaju, sline, padaju i plaču, a mamica im sva zabrinuta briše noseve i *ćući bući* ih prekorava, *Buuu, to kakano!* Puštaju je. I ti je puštaš, ali već si evidentiran, djecomrzac, iz kruga ti nije dozvoljeno. Podli, mali manipulatori! Svih su omađijali! Čak i šalterska službenica, žena medvjedih proporcija, izlazi iz svog kaveza, miče se od onog stakla s rupicama koje služi za pljuvanje kroz njega i nutka ih gumenim bombonima s policijskim punjenjem. Glomaznoj kakva već jest, šapa joj zapinje između stakla i pulta. Svi skaču, nastoje pomoći, jer riječ je o vrlo važnoj šapi, onoj kojom udara žigove. Bomboni padaju, dječica tule, a medvjedica ni tako zarobljena, ne prestaje biti ljubazna. Ali, kakva je ta ljubaznost, brale? Propisana pravilnikom! Sve je to tebi jasno, a pokazuje se da si u pravu, jer čim dođeš na red, više nije ljubazna, iz milog se medvjedića opet pretvorila u birokratskog zmaja.

Sam si kriv; em ne voliš djecu, em se praviš pametan! Naravno, isprovocirao si je pitanjem zbog čega ovu jebadu nije moguće obaviti od kuće, internetom: *Helou, ima li koga, u dvadeset i prvom smo stoljeću?! Trlja šapu, najradije bi te u top strpala. Ni ne gleda te dok ti vraća papire.*

Izvolite se vratiti kad kompletirate dokumentaciju!

Jedino je u zgradi Općinskog suda mrvicu podnošljivije. Ali ne zbog međuljudskih odnosa koji tu vladaju, već što potvrde izdaje jedna, utegnuta, ima koju godinicu, al' se dobro drži. Mljac, koje pravosudno tijelo! Čipkasti joj rub grudnjaka proviruje dok se saginje i traži NumLock po tipkovnici. Jebate, sise k'o airbag! Ni najmanje ti ne smeta što svi oko tebe živčane, svađaju se tko je prije koga došao, *nek' se koškaju*, misliš i uživaš u pogledu. Pokušavaš je uloviti na prepad. *Lijepo vrijeme*, namiguješ, a iz Centra za obranu od poplava javljaju da vodostaj Save i dalje raste.

Nije joj do šale: *Morate podnijeti zahtjev.*

Uporan si, ne daš se krstiti, *Kakav zahtjev srećo?*, tražiš je broj telefona, da se dogovorite u svezi papirnate problematike i ostalih tema vezanih uz sigurnost u prometu.

Jednim te pogledom otpiljuje kao suhu granu.

Sljedeći!

Debakl brale, ali barem si prikupio materijal za onaniranje i predao dokumente koje neće tako brzo riješiti, jer prije moraš donijeti potvrdu o nekažnjavanju, ali i to je sad pitanje života i smrti, jer protiv tebe je podignuta optužnica, samo nisi još dobio poziv da moraš na sud, dakle ništa, znači, sad ti je bitna ta potvrda o nekažnjavanju, pa ne znaš možeš li je dobiti iako je podignuta optužnica, a to ti uglavnom, nitko ne zna reći, a nisi je ni slušao, već si samo blejao.

Zavrzlama. Pravno-birokratsko klupko.

Neprocjenjivo.

Izlaziš. Zrak je zelen, ponuda šarolika, a egzistencija upitna. Dižeš pogled. Nebo! Još jedna tužna privatizacijska priča. Nebo je u nezavidnom položaju; nakrivilo se teško i prepuno oblaka i kao takvo pokazalo nerentabilnim, pa se sad nalazi u poziciji da bude prodano stranom vlasniku. Kako stvari stoje, ni nebo uskoro neće biti u domaćem vlasništvu. Pitanje je shvaćaju li golubovi svu ozbiljnost situacije? Je li im dana mogućnost izbora? Postoji li nešto što se zove ptičja slobodna volja? Letjet će ispod tuđeg neba! Čini se kako to njima ništa ne znači, ukratko, boli ih kloaka¹ za nebo! Prezrivo klikću i gađaju izmetom grupu zbunjenih turista što lomi noge po raskopanim ulicama. Siroti ljudi, kad su uplaćivali boravak rečeno im je da ovaj grad, biser Jadrana, stara dama sa sto

---

¹ Kloaka ili nečisnica je analni otvor nekih životinja, prvenstveno onih koje legu jaja. Izvor: Wikipedija.

šezdeset godišnjom turističkom tradicijom obiluje sadržajima, a sad samo gledaju kako izvući živu glavu. Jedino što još unosi dozu dostojanstva u cijelu tu sliku je duh Njegova Veličanstva Franza Josepha, cara i kralja Franje Josipa – lebdi na vrh stepeništa ispred ulaza u hotel Imperial, gleda podanike i osmjehuje se tim svojim apsolutističkim brčinama. Misli: *Jadna li vam majka! Pa zar vam nije bilo bolje u Austro-Ugarskoj?*

A ti hodaš ulicom, nezaposlen i dekontiran . Ipak, kopka te, upustio bi se u poduzetničke vode. Razmišljaš da otvoriš firmu za redo-čekačeljske usluge. Nazoveš je: *Čekam povoljno*. Otvoriš firmu za deset kuna i lijepo se po cijele dane kiseliš u redovima. Čekaš za sebe, za druge, na zeleno svjetlo, da te legaliziraju, po navici, u uredima, javnim institucijama, iščekuješ promjene, novu epizodu Sulejmana Veličanstvenog, čekaš svojih pet minuta. A u slobodno vrijeme opet čekaš; onako, iz hobija, po raznim događanjima, happeninzima, otvaranjima supermarketa, ispred vrata na degustacije i poklone iznenađenja. Tko zna, možda se i obogatiš. Kažu da silna lova leži u čekanju i da tko čeka – dočeka. Zato, kao i gro ljudi u ovoj zemlji i ti svoju budućnost vidiš isključivo u čekanju! Pa što vrag ili EU da. Na onog s nebesa, već odavno ne računaš. Njega su prodali, u kompletu, zajedno s pticama i oblacima.

Situacija nije bajna, ali, jebiga, izbora nemaš. Zato, stani u red, šuti i čekaj!

***

S nepotpunom dokumentacijom pod miškom nalijećeš na Žorža. Od svih

ljudi na svijetu, kud baš na Žorža?! O kako je sretan, što te vidi! U žurbi je, vraća se u Austriju, ali sretan je kao nacija poslije oslobađajuće presude hrvatskim generalima. Stalno na tebe misli, kaže, tim svojim naglaskom, mucavim i štucavim. Čitaš ga kao otvorenu knjigu, još ga nije prošlo, još je zaljubljen, na neki svoj način, sramežljiv, platonski, Žorž je još zaljubljen u tebe.! Dežmekasti, ostarjeli gay, naporan s uvijek istim ritualima pravdanja i objašnjavanja: *Ja ti samo želim biti prijatelj... Mene nitko ne razumije. Ti me jedini razumiješ...*

Hoće te voditi na pizzu, jer sigurno nisi ništa jeo. *Kakvu pizzu voliš?* Ne voliš pizzu, pokušavaš mu objasniti, samo redove i čekanje voliš, ali ne razumije, on živi u ozbiljnoj zemlji sredene administracije, kako bi i mogao razumjeti? Kažeš mu, nisi gladan, samo ćeš pelinkovac bez leda s limunom. Klin se klinom izbija! Nije zadovoljan. *Moraš jesti. Omršavjet ćeš.* Čudan je taj naš Žorž, nije loš, ali baš čudan. I nema u ovoj priči fascikla ni ladice u koju bi se mogao odložiti. Nesiguran prije svega, pažljiv do iritacije. Način na koji te gleda, naprimjer. Izbjegava otvorene poglede, koristi nekakav svoj specijalni, vratolomni kut proučavanja i neuobičajene perspektive promatranja, uspjevajući tako cijelo vrijeme piljiti u tebe bez da te i jednom pogleda. Barem ne izravno, pogleda. Fokusira ti cipele ili kruži pogledom po stropu dekoriranom ribarskom mrežom, a primjećuje: *Imaš duge*

trepavice. Stidljivo priznaje, *volim mreže*. Voli i tvoje oči, ali tako nešto ne bi izrekao ni za živu glavu, a kamoli pogledao u njih.

Priča o tom hotelu kojeg vodi u Tirolu. Imaju sve manje posla, kriza je i njih dohvatila. Kriza brale. Mogao bi ti srediti radnu dozvolu. To je zanimljiv posao, rad s ljudima i tako. *Bi li želio radio u hotelu?* Ne odgovaraš. Šutiš. Nadaš se da će barem taj dio shvatiti.

Zvoni mu mobitel, ...*Ja... Bestätigen Sie... Natürlich komme ich...*²

Obaveze, osmjehuje se, pogleda upletena u mrežu.

Nesretnik, sve ga muči; hotelsko poslovanje, tvoja emocionalna hladnoća, smisao života... *Das Leben ist schön*³! I Vaso ga muči! Ne skriva suzu dok priča o tome kako ga je sreo jutros. Vaso je njegov stric, bivši glumac, negativac iz *ex Yu* koprodukcija, koji stanuje u potkrovlju vile uz Lungomare i nije *sav svoj* od kad mu je žena umrla. *Od kad mu je žena umrla?* Koliko te sjećanje služi, Vaso nikad nije ni bio *sav svoj*. Ti ga barem znaš, bio si podstanar kod starog čudaka. Tako si i upoznao Žorža, bježao od njega po Vasinoj stančini od stotinu i kusur kvadrata. Glumac sad živi sam i po cijele dane loče. Kaže, već u devet kada ga je sreo, bio je pijan i rekao da će se večeras objesiti. Nema više odgađanja, dosta je odgađao. Ima još par sati da poplaća račune, sredi neke sitnice, a uvečer se vješa. U osam, poslije

---

² ...*Da... Potvrdite... Naravno da dolazim...*

³ *Život je lijep.*

Dnevnika, jer Dnevnik nikad ne propušta. Tako mu je rekao, pa sad ne zna je li mislio ozbiljno. Pita tebe što misliš, je li moguće da se Vaso objesi. *Je li moguće da se Vaso objesi?* Zanimljivo. Najradije bi vrisnuo, ali ne spuštaš masku hladne nezainteresiranosti, kažeš, *ma to on samo tako prijeti*, ali u tebi kipti, znaš, ako je tako rekao, onda nema dvojbe. Koliko ti je puta samo pokazivao jednu gredu, svoju *najdražu gredu*, tako ju je zvao, udario po njoj svojom okupatorskom ručetinom i govorio: *Na njoj ću ja odigrati svoj zadnji čin. Sa štrikom oko vrata!* Pita bi li trebalo nekog obavjestiti što Vaso sprema? Policiju, službu psihološke pomoći? *Obavjestiti?* *Ma jok! Nema potrebe*, odmahuješ. Predlaže da večeras prije Dnevnika odeš malo popričati s njim, jer Vaso te uvijek hvalio i govorio kako si ti momak na mjestu.

A sad stvarno mora ići. Nazvati će te. Vadi iz novčanika sto eura. Uzmi, to je za tebe, kupi si cipele. To je da malo pripaziš na Vasu.

Udaljava se, maše šarenom maramicom, već ga nije moguće razlikovati od skupine izraelskih turista, a tebi, u glavi, iz jaja pritiska upravo se izlijevao plan.

Odlaziš do sobe. Izvrćeš sadržaj torbe, kopaš, sjećaš se, imao si ih, moraju biti ovdje. Aha evo, to je taj svežanj i u njemu duplikat ključ Vasina stana. Nisi neki pretjerano temeljit ni organiziran čovjek, ali u svom podstanarskom stažu od jednog pravila ne odustaješ: uvijek napraviš duplikat ključa stana u kojem boraviš. Na odlasku original vratiš vlasniku, a duplikat lijepo zadržiš. Zlu ne trebalo ili kao

što je tvoj pokojni stari znao reći: *Jer nikad ne znaš, kad ti što u životu može dobro doći!* Uvijek spreman, takav je bio i životu nikad nije dozvolio da ga ulovi nespremna – sjećaš se, posljednje što ti je rekao, tamo, u bolnici, sakrivajući osobnu i vozačku ispod jastuka, u paničnom strahu od policajaca koji mu ni u snovima nisu dali mira bilo je: *Nikad ne znaš sine, zato, bolje biti spreman nego jeban!*

Tako je rekao i već sljedeće noći umro. U snu.

Nisi kao on, misliš gledajući ključ. Ipak, ovo si dobro smislio, plan ne može omanuti. Večeras, otići ćeš kod Vase, ali ne s namjerom da ga pokušaš odvratiti od njegove samoubilačke nakane i ne prije Dnevnika, već poslije, u vrijeme u koje će te on već dočekati obješen o svoju *najdražu gredu*. Za novac, znaš gdje ga drži – u ladici pokraj televizora – a stan je prepun zanimljivih stvarčica. Uzeti ćeš sitnicu, dvije, izaći, ponašati se kao da si tek stigao, pozvoniti, alarmirati susjede, reći da si došao vidjeti je li Vaso dobro, a sad ti ne otvara. Naravno, spomenuti ćeš i Žorža, konačno, on te poslao. Kako ni njima neće otvoriti, provaliti će i pronaći glumca obješenog.

Savršen plan. Golica te u svojoj jednostavnosti, uzbuđuje. Razrađuješ pojedinosti, grlo ti se suši, bilo ubrzava. Puniš kadu vodom, ulaziš, sapunaš se. Zamišljaš onu službenicu Općinskog suda kako skida bluzu. Zamišljaš te dinje bez

grudnjaka, kako se razlijevaju kao puding tako krupne. Vani sijevaju munje. I u tebi sijevaju dok zatvaraš oči. Brišeš se prekratkim ručnikom, liježeš na krevet, pušiš cigaretu za cigaretom, čekaš da se smrači.

Poslije izlaziš, hodaš prema pristaništu, kod ljekarne skrećeš. I nigdje nikog osim zaljubljenog para srednjoškolaca, što se zalijepljeni ispod kišobrana, ljubakaju u parku.

Nestrpljiv si. Daj se smiri! Čekaj. Barem si u čekanju ekspert. *Koliko je sati?* Nisi se sjetio ni televizor upaliti da vidiš je li Dnevnik prošao.

Kad je uopće Dnevnik?

Naslanjaš se na čempres; žuta svjetlost kaplje s iskrivljenog stupa, olovno nebo prodano u bescjenje, obala i valovi. Dok ovo gledaš, dođe ti tako, žao ti je što nisi pjesnik. Napisao bi pjesmu o gazdi Francu, ali ne ovom iz toplica, već o pravom Franzu Josephu, caru i kralju Franji Josipu koji te ovih dana naprosto opsjeda, otkako si u novinama čitao o njegovom životu, ne izlazi ti iz glave.

Zamišljaš ga kako je nekoć ovuda, u društvu grofova i baruna, šetao

Lungomareom, crpio inspiraciju za svoje govore, napisao bi pjesmu o pismima

koja je pisao svojoj neprežaljenoj Elizabeti Bavarskoj, dragoj Sisi, dugim pismima

koja joj je slao tamo, na Krf, a na koja mu je ona, tako rijetko odgovarala. Napisao

bi pjesmu, jedini je problem što ne znaš kako, ne pišeš stihove. nisi pjesnik. Nisi ništa tako produhovljeno. Tek si nezaposleni građevinski radnik, pridošlica, lopov koje planira obješenom glumcu ukrasti životnu ušteđevinu.

Ali, bolje ti nego netko drugi, *C'est la vie, Vaše Veličanstvo.*

Gasiš opušak, krećeš dalje. Evo, stigao si, to je ta kuća. Utonula u magluštinu i sakrivena živicom prorjeđene lovor višnje djeluje u najmanju ruku sablasno. Ništa se nije izmijenilo, sve je isto kao u vrijeme dok si stanovao u njoj. Hrdava kapija i kameni zid, do pola urušen. Iza poluosvjetljenih prozora stana na drugom katu, obitelj mrzovoljnih starih gundala, ali njima se ne moraš zabrinjavati, oni nit' vide nit' čuju. Jedino što ti može poremetiti plan je susjedina pudlica, neurotično malo stvorenje koje laje na svaki šum. Zato budi tih, budi neprimjetan. Prilaziš šljunčanom stazom; hladne mramorne stepenice, kovana ograda, austrougarski šarm. Uspinješ se stubištem, tiho, još tiše, na vrhovima prstiju dolaziš do vrata Vasina vrata. Zvoniš. Jednom, kratko i čekaš. Ništa se ne događa. Ruka ti drhti dok pokušavaš utaknuti ključ u bravu. Nije je valjda promjenio? Stari škrtac, dobro je, nije. Okrećeš ga jednom, dvaput, otvaraš i ulaziš. Polumrak se odljepljuje s memljivih zidova, prostire podom, škripi pod tvojim koracima. Jebote, kako ovo misliš izvesti, tek sad te preplavljuje strah. Pa stvarno si lud! Da si barem baterijsku svjetiljku ponio, ali čak ni to. A svjetlo ne smiješ upaliti,

mogao bi te netko vidjeti s obale. Stojiš i čekaš da ti se oči priviknu. *Je li mrtav?*

Je li se već objesio? Kakva jeza, brale. Ti i mrtvac na par metara udaljenosti.

Viđao si već leševe, ali nema u tome neke romantike. Najradije bi se okrenuo i pobjegao, no tvoji koraci nisu ptice kukavice, sami te vuku prema sobi. Klimava svjetlost iz lučice tek neznatno pomaže, razaznaješ konture, trosjed, slika na zidu, s nelagodom dižeš pogled, ali gdje je Vaso? *Gdje je?!* Nema ga, ne visi na mjestu na kojem si ga očekivao ugledati, ali s *najdraže grede* obješeno je nešto što podsjeća na uže s omčom na kraju, a i stolica je tu. Pozornica je, čini se, spremna, jedino još glavni glumac nedostaje!

Budalo! Budalo nestrpljiva! Došao si prerano!

I što sad? Otići ili ostati, opet ta nesretna dvojba!

No vremena za razmišljanje nemaš, jer iznenada, ulazna se vrata otvaraju. To je on! Vaso se vratio! Koraci, podrigivanje, čuješ ga kako zapinje u hodniku. Psuje.

Sakrij se! Brzo! Ali kud? U zidni ormar! Masivan stari ormar u kutu sobe dovoljno je prostran. Uvlačiš se, pokušavaš zatvoriti vrata, ne ide, nešto je zapelo, jebem ti ormar, još će te i vidjeti! A Vaso pali svjetlo i teturajući ulazi u sobu. Uzdiše kao zvono, naginje iz boce, samo mu još mitraljez i šljem fale pa da sve

bude kao u dobrim starim *ex Yu* koprodukcijama. Uzima daljinski za TV i sjeda na stolicu. Svjetlost iskače iz ekrana, izvija se u ritmu reklama, omča mu treperi iznad glave. Ti si se ukipio, stojiš priljubljen uz kapute, a predstava počinje.

Baš si se usosio. Miris naftalina draška ti nosnice, osjećaš se kao partizanski diverzant.

Dobra večer... kaže voditelj ... poskupljenje grijanja... nezaposlenost raste, oporavak se ne nazire... traže šest plaća... štete od poplava... deložacija... odrezao punici glavu...

Kako može biti dobra, uz ovakve vijesti? Nije ni čudo kako se planira objesiti. I ti bi kad bi ovako nešto slušao svaki dan. Ali opet, kako biti siguran da to doista i namjerava? Da se ne bi na kraju sve pretvorilo u nategnut, morbidan igrokaz kazališta sjena, u čijoj je glavnoj ulozi pijana stara budala i ti, svjedok njegovih promišljanja, jedini gledatelj u predstavi u kojoj se, kao uostalom u svim predstavama života i smrti, sve svodi na nemoćno isčekivanje.

A Vaso dirnut cjelokupnom situacijom u državi, ustaje tako glomazan i podbuo i teturajući prilazi televizoru, pokušava poljubiti Vesnu Pusić koja se trudi uvjeriti javnost u to kako vladajuća koalicija nije u krizi.

Svih vas volim! HDZ i SDP!, uzvikuje prepun ljubavi za sve političke opcije.

I lijeve i desne! Klata se u sred sobe pogledavajući prema ormaru, smrznuo si se, nije valjda vidio odraz tvoga lica koje netremice pilji u njega? Ma uostalom i da jest, što bi to promijenilo? Ako je ovo predstava, ti gledatelj, a on glumac, onda je sve u redu jer glumac, kakav– takav, pa bilo i trećerazredni, ne postoji bez publike.

Opet sjeda pogleda prikovana uz ekran, a minute se razvlače kao špageti, kao grafikoni Mislava Bage.

Od vijesti iz svijeta izdvajamo, osmjehuje se voditelj i slijede prizori obračuna policije i prosvjednika, islamističkih studenata koji su zauzeli američko veleposlanstvo, nasilja u Ateni, dodjele Nobelove nagrade za mir Europskoj uniji...

Nije ti lako. Prdnuo si, gušiš se, nemaš zraka, još ćeš se izvrnuti, udaviti u vražjem ormaru. Nos ti curi, misli viču, cijela ti glava odzvanja. Primjećuje li se to izvana? Onda se primire, shvate valjda da vikanjem neće mnogo postići, pa stanu šaputati, umiljavaju se, dišu ti za vrat i odjednom uviđaš: *Jebem mu sunce, ma život je lijep! Usprkos ovakvim vijestima je lijep*. Dolazi ti da izadeš, zagrliš ga i povikneš: *Šta ima Vaso!?* *Ajde, mani se tog užeta, život je lijep! Radije nam natoči te rakijetine.*

Ali nećeš, jer da si tako nešto namjeravao ne bi sad tu čekao, ne bi se sakrivao kao zadnja pizda. Ili možda ipak hoćeš?

Čuješ li me podaniče, tebi se obraćam!?

Molim?

Zbunjen si, pitaš se, odakle sad taj glas? *Tko si dovraga ti?*

Tko sam ja? Ja sam crv savjesti u tvojoj glavi!, grmi glas.

Ne vjerujem ti. Što hoćeš? Reci, tko si?!

Ja sam duh Franje Josipa, austrijskog cara i ugarsko-hrvatskog i češkog kralja, ja sam onaj koji će ti ponuditi izbor!

Sereš! Kakav izbor? O čemu trabunjaš?

Izbor da odabereš drukčiji završetak!

Nema drukčijeg završetka! Sam je odabrao umrijeti. To je njegov izbor!

Da, ali i ti si učesnik u ovom igrokazu. Misliš da možeš tek tako reći: *To se mene ne tiče!?* Da je tako jednostavno, da si odvojen? E pa nisi! Nitko od nas to nije. I prijatelju moj, nema tog ormara u kojeg se možeš sakriti, a da te savjest ne

pronade. Trgni se! Reci, iz kojeg bi razloga ova priča morala završiti tako crno?

Kao da do sad već nije bila dovoljno crna? Zar je sve u životu tako beznadežno?

Previše moraliziraš! Ideš mi na živce!

I ti meni! Cijelo vrijeme samo nešto čekaš. Cijela ova priča zaudara po čekanju. Pa i ovo u ormaru, što je drugo nego čekanje? Podlo iščekivanje. Gadiš mi se, podsjećaš na strvinara! Hajde, ponudit ću ti dva završetka, pa ti lijepo odaberi. U prvom ćeš samo tako stajati i pustiti ga da se ubije. Misliti: *Kako će se ovako pijan popeti na stolicu?* Gledati kako pokušava, biti čak spreman pomoći mu ne bi li se što brže objesio. I biti zadovoljan kad se napokon popne, kad konačno ulovi ravnotežu i kao ekvilibrist u svom posljednjem nastupu, uspije staviti uže oko vrata. Gledati kako stoji u toj završnoj pozi, šah–matu života, poziciji u kojoj mu preostaje još samo jedan potez, odlučujući trzaj i stolica se već izmiče, ruke lete prema vratu, tijelo se mahnito klata, a ti gledaš, ne mičeš se, samo moliš boga da uže izdrži jer nije šala, Vaso ima koju kilu. Jesi li šokiran prizorom? Manje no što si očekivao. Samo se pitaš je li to sad to? Je li napokon kraj? Smijem li napokon izaći i ukrasti što mogu?

To je prva mogućnost, prvi odabir. Ali postoji i drugi, onaj u kojem nisi vođen pohlepom. U njemu, ti čovjek iz naftalina, napuštaš svoju ulogu pasivna

promatrača, kao *Deus ex machina* izlaziš iz ormara, sudjeluješ u raspletu radnje, mijenjaš slijed događaja u korist života, činiš kraj ove priče bar donekle podnošljivijim. Prilaziš mu i uzvikneš: *Šta ima Vaso!? Ajde, mani se tog užeta, život je lijep! Radije nam natoči te rakijetine.*

Eto, izbor uvijek postoji. Naravno, ako se uspiješ sjetiti gdje si ostavio daljinski.

I što ti još mogu savjetovati? Ništa. Dok još možeš, mijenjaj programe što više i sretno ti bilo.

PR

DIOGEN pro kultura

<http://www.diogenpro.com>